

גליון
**מעיונא
דמלכא**

שיעורי הקדמה ללימוד
תורת החסידות
מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

- שיעור א -

יו"ל ע"י
מכון 'שפה ברודה'
דחסידו קאסוב

כל הוצאות עדיבת זהו"ל של הגליון

נתנדב ע"י

ידידינו היקר שביקרים

דודף צדקה וחסד בכל מאדו זהונו
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד
איש האשכולות העושה גדולות

הרוצה בעילום שמו

לע"נ

הרה"ח מו"ה שלום נחמן ב"ר חיים ע"ה
וזוגתו מרת דבורה בת ר' משה אהרן ע"ה

והרה"ח מו"ה חיים אליהו ב"ר זאב ע"ה
וזוגתו מרת שיינדל בת ר' אלעזר ליפא ע"ה

זכות הפצת מעיינותיו של אור שבעת הימים מרן הבעל שם הק'
ותלמידיו זי"ע, יגן בעדיו שירוזה רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח ושיתברך
בכל מעשי ידיו בשפע ברכה, והצלחה בכל עסקיו, וימצא חן וחסד
בעיני אלקים ואנשים בכל הפציו, מתוך עושר
ואושר שלות הנפש והרחבת
הדעת כל ימי חייו

כל הזכויות שמורות

לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל toraskosov@gmail.com

נערך ונסדר ע"י:

ישר
Publishing & Production
718.484.2189

יסודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

שיעור א

- א -

אורו של ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע

בעזמדנו על מפתן הבית להיכנס בדלת לפנינו מדלת לפרש תוקפה של חסידות, מה חידש אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב הקדוש' ותלמידיו אחריו, חובה עלינו לדעת תחילה וקודם לכן, כי מי יבוא אחריו ולספר כבוד גדלו ורוב תפארתו* ולהעמיק אף בפשוטי דבריו, כי כל דבריו גחלי אש רמזי רמזים וסודי סודות, נתיב אשר לא ידעו עיט, וכבר תמה הכתוב (איוב י"א ז) 'והחקר אלוה תמצא'. אלא תורתו צריכים אנו ללמוד, לראות צדיק מה פעל ולימד דעת, כי הוא המדריך לעבודת ה' בדורנו - דור אחרון כאשר הגיד בספר הקדוש 'מאור ושמש' (פרשת אמור)

זי"ע הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסאדילקוב זי"ע: 'האי אילנא רבא ותקיף ורישיה מטי עד צית שמיא, הלא היא המנוח איש אלקי המפורסם בכל קצוי ארץ וים רחוקים, בהיר הוא בשחקים, איש אשר רוח אלקים בו, נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני מורנו הרב רבי ישראל בעל שם טוב זללה"ה אשר טבעו יצא בעולם, אשר האיר לארץ ולדרים עליה'.

א. לספר ממעלתו, נביא מקצת לשונות בגדלותו ממה שכתבו תלמידי תלמידי אחריו, וזה לשון הרה"ק מויטעפסק זי"ע באגרת שנדפסה בסוף הספר הקדוש 'פרי הארץ' (אגרת יט): 'היו היה דבר ה' ביד ה'בעל שם', ויגזור אומר ויקם, אחד היה, ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו על עפר מי יקום'. וכך הסכים הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע בשער הספר הקדוש 'דגל מחנה אפרים' לנכד רבנו

והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, ה'בעל שם טוב הקדוש', ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנזי מרומים, והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו'. וזאת נקדים, כי כל הנאמר כאן יש לו בחינות גבוהים ורמים הרבה יותר ממה שכתוב כאן, והמבואר כאן הוא רק קצה יערת הדבש ותן לחכם ויחכם עוד.

תורת ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע יש לה ענפים רבים וכל בית אב מרועי החסידות לקח לו עבודה מיוחדת להאיר על הארץ, אבל הכל יוצא מאותו עדן ומרועה אחד מרן הבעל שם טוב זי"ע ניתנו ויסודות החסידות אחד הם, רק שבכל מקום נתנו דגש והארה לבאר על פי דרכם, ואב אחד לכולם.

ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע עצמו לא כתב את חידושי תורתו ודרכו, ואמרותיו בכתובים הם מברכת כתב ידיהם של ממשיכי דרכו בקודש ובראשם מספרי זקן תלמידיו הרה"ק בעל ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע שהנביע עלי גליון מה ששמע ממורו ברחבי ספריו 'תולדות יעקב יוסף' 'בן פורת יוסף' 'כתונת פסים' ו'צפנת פענח'. וכן מיותרת הקולמוס של ספר נכדו בעל ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע. ויש לנו עוד את צוואתו המפורסמת המכונה 'צוואת הריב"ש'. במרוצת השנים העלו את אסופות תורתו לפונדק אחד והוא הספר 'בעל שם טוב' הידוע.

תורתו והארתו של ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע מעידים ואומרים את גודל עבודת פשוטי העם, שכל פעולה ורצון טוב אף של הירוד שבישראל עולה עד שמי רום, וזה היתה רוב עבודתו, שידעו אף הנמוכים כי עבודתם רצויה בשמים, אלא שעל פי רוב דבריו טמונים ברמז ובסודות סתומים ונעלמים. ומחמת שרבים אומרים לנפשם מי יראנו טוב להבין סוד דבריו, ואף כי תלמידי תלמידיו – מרן אדונינו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ותלמידיו הק' מבארים ומפשיטים את דבריו, מכל מקום עדיין קשה לרדת לסוף דעתו, וצריך להעמיד יסודות והקדמות כדי להבין את עומק דבריו, ובעז"ה בשיעורים הבאים ננסה לבאר היסודות אשר עליהם בנויים עומק דבריהם הק' ובוזה נקל על אותם הרוצים להתדבק

באילנא דחיי להבין מקצת מעומק דבריהם הק', ובזה יפתחו להם אור חדש בכל עבודתם עפ"י דרכם הנעלה ולבוא על ידם להתדבק ולהשתשע באור יקרת ה'. ועכשיו נתחיל בהקדמה קצרה לבאר ניצוצות מהליכות דרכו בקודש, כדי לסלול דרך לכל נפש שבישראל בכל מצב שהוא, ולהעלותו דרגה אחר דרגה עד למקום רם ונישא.

מדרגת צדיק

אחד מיסודי החסידות הצריכים בירור וביאור במשנתו הטמירה, הם הדיבורים המפוזרים לתהילה בכל ספרי החסידות וביותר בספר הקדוש 'נועם אלימלך' להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע או בספרים 'מאור ושמש' ו'תפארת שלמה' - והא היסוד הנקרא 'צדיק'. כי אחר שביררנו שכל דבריהם הקדושים נאמרו לכל אחד מישראל, צריך לדעת כיצד לאנשים פשוטים יש אחיזה ונגיעה במדרגה זו, דפשיטא ואין צריך לומר שאין כוונתם לקרוא 'צדיק' למה שנקרא היום 'יהודי חרדי' - שהוא הצדיק יסוד עולם, ועל אף שכל איש ישראל נקרא צדיק, כדאיתא במשנה בסנהדרין (ז. כ) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה ס כא) 'ועמך כולם צדיקים', עכ"ז הרי לב יודע מרת נפשו כמה אנו רחוקים מן השלימות, וכי לן יאות למתקרי צדיק. ואם כן ישאל השואל, למי נכתב הספרים הק' המדברים רבות על עניני הצדיק, ותפסנו בידנו לבאר זאת, ומזה נלמד כי כל מושג וענין באוצרותיהם של תלמידי ה'בעל שם טוב הקדוש', שייכים לכל אחד, וכל ישראל יש להם חלק בהם.

השתלשלות העולמות

ולהבין כל זאת צריך לדעת יסוד נפלא המובא בספר הקדוש 'מאור עינים' (פרשת בראשית), על מה שדרשו חז"ל (ב"ר א א) 'בראשית' באורייתא שנקראת 'ראשית דרכו' (משלי ח כב) - ברא קודשא בריך הוא עלמא. 'שכל דבר נברא על ידי התורה, וכיון שכח הפועל בנפעל, אם כן בכל דבר ובכל העולמות יש כח התורה, והתורה וקודשא בריך הוא חד,

נמצא שבכל דבר יש חיות מקודשא בריך הוא, וכפי שנאמר (נחמיה ט ו) 'ואתה מחיה את כולם', אלא שצמצם הקב"ה עצמו כביכול עד מדרגות התחתונות, ושלשל חלק אלוה ממעל בתוך חשכת החומר. והטעם, כי כל עיקר כוונת הבריאה היא שיתעלו מדרגות התחתונות למעלה, להיות יתרון האור מן החושך, וכיון שבכל דבר יש את כח התורה המחיה הדבר ההוא, לכן אין להביט בכל דבר אל גשמיותה כי אם אל פנימית הדבר, בסוד 'החכם עיניו בראשו' (קהלת ב יד), שאמר בזהר (ח"ג קפז). וכי באן אתר עינוי דבר נש, אלא חכימא מסתכל מאן דקיימא על רישא. כלומר, בכל דבר הוא מביט אל ראשית הדבר ההוא, מאין נשתלשל, ומי השורש של הדבר ההוא'. עד כאן תוכן דבריו.

זביאור הדבר, קודם שברא הקב"ה את העולם היה הכל אלוקות - 'מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו א) ולית אתר פנוי מיניה (תיקו"ז ת"י נה צא:). וכאשר עלה ברצונו יתברך לברוא את העולם, היה זה לתכלית שיהיו בו בני אדם שיעבדוהו, ואילו היה הכל גלוי ומבורר לא היתה להם שום עבודה כלל, כי כל אחד היה יכול לקשר את עצמו להשי"ת בראותו את יקרת כבוד ה' נגד עינוי³. לכן עשה השי"ת שהגשמיות תהיה בבחינת

נקודות שיהיו נשברים, והלא גלוי וידוע לפניו כי בהיותן נקודות לא יוכלו לסבול האור. התשובה, כי כוונת המאציל העליון היתה, כדי שיהיה בחירה ורצון ביד האדם, באשר שתהיה טוב ורע בעולם, מפני ששורש הרע בא ממאנין תבירין והטוב בא מהאור הגדול, ואם לא היה כן לא היה רק טוב בעולם ואז לא היה שכר ועונש, אך עתה שיש טוב ורע יש שכר ועונש, שכר לצדיקים ועונש לרשעים, שכר לצדיקים שעל ידי מעשיו הטובים

ג. שורש הדבר מבואר ב'עץ חיים' (שער הכללים פ"א-ב): 'והנה לפי שראה המאציל העליון כי אלו הכלים נשברו לסיבת היות האור הגדול ולא יכלו לסבולו, לכן עלה ברצונו לתקן כל העולמות באופן שיוכלו לסבול האור הזה, וזהו על ידי התפשטות האור, וברחיקותם מן המאציל העליון אשר האורות יבואו יותר מכוסים, ובזה יהיה קיום להעולמות וכח לסבול האור וכו'. ואם תאמר, למה המאציל העליון לא עשה מתחילה חמשה פרצופין אלו, ולא יעשה אותם

'יש' והאלוקות בבחינת 'אין'. ולא שעשה שהוא ית' לא יהיה נמצא שם חלילה, אלא יצר מציאות של 'יש' – שבתוכה נראה עצמותו ית' כאילו הוא 'אין', שיכול אדם לטעות ולחשוב כאילו הכל גשמי אף על פי שבאמת כולו אלקות, וזה דומה במשל לסבר את האוזן כמו האוויר, שאף שבוודאי האוויר ממלא חללו של כל העולם, מכל מקום אין רואים זאת בחוש וזה נראה כאילו אינו. ויותר מזה, לפי שהשי"ת גדול ונשא כל כך לא יתכן שיהיה לאדם השגה בו אף שהוא ממלא ומסובב כל עלמין, משל למה הדבר דומה למח האדם, שאף שהאדם חכם גדול וחושב מחשבות, בכל זאת אין ביכולתו לעשות מוח יש מאין. כן גם לענין ידיעת והשגת הבורא, אף שכולנו מאמינים בני מאמינים שה' נצב עלינו והוא ממלא כל עלמין, אף על פי כן זה בחינת 'אין', כיון שכל היש' שביד האדם הוא בעצם 'אין' אמיתי ביחס לכבוד ה' שאיננו בר השגה כלל.

זבכלל ההסתר הגדול שכסה השי"ת את כוחו בארץ, שיכול אדם לחיות כל ימי חלדו בעולם הזה, ואף שרואה בעיניו את הבריאה בתפארתה ואין מסקנה אחרת זולתי לומר 'מי ברא אלה' (ישעיה מ כו), בכל זאת טחו עיניו מראות והוא אינו מתעורר כלל לראות כי יד ה' עשתה זאת. היינו, שה'אין' – השגחתו יתברך, נסתרת והאדם בטוח שהוא טבע ממנהגו של העולם מכח היש'. וזה הפלא הגדול שבבריאה, שאדם אוכל ושותה וחי את חייו, וכלל לא עולה בדעתו לעצור ולהתבונן ולהגיע לידיעה האמיתית שיש בורא כל עולמים. ורק שהשי"ת לפי הנהגתו מגלה עצמו לפעמים בניסים מעל לדרך הטבע, לעורר האדם שיש מנהיג לכל הברואים, שיגיע יבין שגם מה שהעולם כמנהגו נוהג הוא גם ממנו אלא שהוא מכוסה ג.

ג. וכדברי הרמב"ן המפורסמים בסוף פרשת בא (שמות יג טז): 'הנה מעת היות עבודת גילולים בעולם מימי אנוש, החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה'

הניצוצין הקדושים שירדו הם מעלין אותם מתוך הקליפות, ועונש לרשעים שהוריד על ידי מעשיו הרעים מאור הגדול אל הקליפות, והקליפה בעצמה היא רצועה של מלקות ליסר הרשע'.

עד כמה גדול ה'אין' – זה שהשי"ת שוכן בכל הבריאה ובכל פעולה ואינו נראה ונרגש כלל, נוכל ללמד מיסוד גדול שהטביע ה'בעל שם טוב הקדוש', שגם בשעת עבירה האדם משתמש בכח האלוקי להמרות רצון יוצרו, והקב"ה כביכול נותן חיות באדם שיכול להטות את כח הבחירה שלו לעבירה חס ושלום, וכפי שכתב נכדו משמו ב'דגל מחנה אפרים' (פרשת תצא ד"ה כי יקרא), 'שמעתי מאדוני אבי זקני זללה"ה, שהשכינה היא מעילא לתתא עד סוף כל המדרגות, וזהו סוד 'זאתה מחיה את כולם' (נחמיה ט ו), שאפילו כשאדם עושה עבירה חס ושלום, אזי גם כן השכינה מתלבשת בו, כי בלא הוא לא היה בו כח לעשות זאת ולהניע בשום אבר, כי הוא המחיה אותו ונותן בו כח וחיות, וזהו כביכול גלות השכינה' ד.

ד. ראה ב'תומר דבורה' (פ"א) שכתב: 'הרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת אבריו, ועם היות שהאדם חוטא בכח ההוא לא מנעו ממנו כלל, אלא סובל הקב"ה עלבון כזה להיות משפיע בו כח תנועות אבריו, והוא מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועוון ומכעיס והקב"ה סובל. ולא תאמר שאינו יכול למנוע ממנו הטוב ההוא, חס ושלום, שהרי בכוחו ברגע כמימריה ליבש ידיו ורגליו, כעין שעשה לירבעם (מלכים א' יג ד), ועם כל זה שהכח בידו להחזיר הכח הנשפע ההוא, והיה לו לומר כיון שאתה חוטא נגדי תחטא בשלך ולא בשלי, לא מפני זה מנע טוב מן האדם ולא סבל עלבון, והשפיע הכח והטיב

ויאמרו לא הוא. ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו 'איכה ידע אל ויש דעה בעליון' (תהלים עג יא). ומהם שיודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו 'עזב ה' את הארץ' (יחזקאל ט ט). וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כולם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול וכו'. ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם' וכו'.

בעל ה'תולדות' (תולדות יעקב יוסף פרשת וישלח) מביא בשם רבו, שזה כוונת המקובלים (פע"ח שער חג המצות פרק א) על גלות מצרים ש'הדעת היה בגלות'. היינו, 'כי ענין גלות מצרים היה שחסר מהם הדעת שידעו להכריע שיש בורא אחד המחדש בטובו תמיד מעשה בראשית וכו', עד שבא משה בחינת הדעת, ועל ידי הנסים שעשה נתפרסם בעולם שיש בורא אחד המחדש תמיד'. שעיקר יציאת מצרים היתה הגילוי שיש ה' בבריאה מה שהיה נסתר מקודם והוא הנקרא גלות הדעת ה'.

על ידי התורה מגלים את העשרה מאמרות - כה ה' שבבריאה

אופן הגילוי של השי"ת המוסתר בבריאה, הוא על ידי קיום התורה והמצוות, שעל ידי הדביקות בתורת ה', רואים ומרגישים את ה'איך' – נקודת השי"ת שיש בתוך ה'יש' הבלי העולם. כי כן לימדנו ה'בעל שם טוב הקדוש' בסודו, שהעשרה מאמרות שבהם נברא העולם מתחדשים בכל רגע ורגע, והם אלו הנותנים חיות בכל הבריאה, ולכן כשהאדם דבוק בהם הריהו יכול לנצח את כח הטבע ולמוצאו בתוך חיי הגשמיות, וכמובא ב'תניא' (שער היחוד והאמונה, פרק א) משמו: 'כתיב (תהלים קיט פט) 'לעולם ה' דברך נצב בשמים', ופירש ה'בעל שם טוב' זצוקללה"ה, כי 'דברך' שאמרת

פלא מזה הוא בחירה זו שנתן לנבראים אשר יוכלו עוד לעשות נגד רצונו ית', אף כי הוא מחיה את כולם בכל עת וכל מקום, אך כי הוא כל יכול.

ה. כמבואר בכתבי האר"י (פע"ח שער חג המצות פ"א): 'כי גלות ההוא היה שכל שפע הדעת היו יונקים אותו פרעה ומצרים, ולכן היו ישראל שבאותו הדור משועבדים אליו'.

לאדם טובו. הרי זה עלבון וסבלנות מה שלא יסופר, ועל זה קוראים מלאכי השרת להקב"ה 'מלך עלוב' (פרקי היכלות פרק כה).

וכפי שנתבאר בדברי ה'שפת אמת' (פרשת בא שנת תרל"ח): 'כי באמת בריאת יש מאין הוא פלא גדול להבורא יתברך שנבדל מן הגשם, ואין בשכל אדם להשיג איך במאמרו וברוח פיו אשר הוא אין סוף בלי כח בגשם ואיך יבא מזה הגשמיות. אמנם יותר

'יהי רקיע בתוך המים' וגו' (בראשית א ו), תיבות ואותיות אלו, הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים, ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם, כדכתיב (ישעיה מ ח) 'ודבר אלהינו יקום לעולם', ודבריו חיים וקיימים לעד וכו'. כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע חס ושלום וחוזרות למקורן, היה כל השמים כאין ואפס ממש, והיה כלא היה כלל, וכמו קודם מאמר 'יהי רקיע' ממש. וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים, ואפילו ארץ הלזו הגשמית בחינת דומם ממש, אילו היו מסתלקים ממנה כרגע חס ושלום האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית, היתה חוזרת לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית ממש'.¹

ו'עשרה מאמרות' שבהם ברא ה' עולמו, מתגלים על ידי קיום ה'עשרת הדברות' - התורה הקדושה,² כי דבר אלהינו -

בשמים, והוא בהשגחתו ובכח שפעו שמשפיע בכל רגע להחיות העולמות על ידי זה הם חיים וקיימים. וראה עוד משל לזה באריכות לשונו של ה'באר מים חיים' (פרשת בראשית).

וב'מאור עינים' (פרשת מטות): **דנדע** כי כל העולם ומלואו 'בדבר ה' נעשו וברוח פיו כל צבאם' (תהלים לג ו) כי על ידי הדבור נתהוו כל המציאות דבר קטן וגדול והוא המקיימם ומחיה אותם כמו שכתוב (נחמיה ט ו) 'ואתה מחיה את כולם' ולולא החיות שבתוך הדבר היה נעדר מן המציאות.

ז. ופירוש והרחבת הדבר, היא מה שאמר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (ראה שפת אמת פרשת וארא שנת תרל"ה תרל"ו ועוד רבות) שהשי"ת יסד את

ו. וכן הוא גם ב'עבודת ישראל' (דרוש לשבת תשובה) וכלשונו: **'על פי מה שאמר הרב ישראל בעל שם ז"ל בפסוק (תהלים קיט פט) 'לעולם ה' דברך נצב בשמים', כי האותיות שאמר הקב"ה במעשה בראשית 'ויהי', הוא צוה ויעמוד', המה האותיות שמחיים ומהווים הדבר ההוא לעולם, כמו 'יהי רקיע' או 'תדשא הארץ דשא' וכן כולם, וזה 'לעולם ה' דברך נצב בשמים' וכן בכל הברואים.**

וב'היכל הברכה' להרה"ק מקאמרנא ז"ע (היכל הברכה בראשית ל): **'מאמר מרן אלוקי הבעל שם טוב זללה"ה, 'לעולם ה' דברך נצב בשמים' (תהלים קיט פט), שאם אומן עושה כלי אזי הכלי אינו צריך לאומן, אבל מלך עליון דיבור יהי רקיע תמיד נצב**

במעמד הר סיני יקום לעולם והם חיים ונמשכים בכל רגע. ולכן נאמר לנו (דברים ד ט-י) 'רק השמור לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייתך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב', וחז"ל דרשו מכך (אבות פ"ג מ"ח) שכל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו.

והענין הוא שמעמד זה של הר סיני וקבלת התורה לא היה רק לשעה אלא מתקיים בכל יום ויום, וכפי שאומרים מידי יום ביומו בברכת 'אהבת עולם': 'וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול' שהיא הודאה על מעמד קבלת התורה (פע"ח שער קריאת שמע פרק ג), ועל כן אסור לאדם להסיח דעתו מהמועד ההוא ולשכוח דבר ממשנתו, כי זה ברור שכל אדם שהיה במעמד הר סיני לא שכח כלום ממה ששמע והשיג שם, כן אנו כשאנו לומדים תורה צריכים לידע שזהו בבחי' שאנו מקבלים אותה עתה מהקב"ה במעמד הר סיני, וכענין הזה מצאנו במה שחז"ל (ברכות כב.) דורשים מהפסוק 'והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב', מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע'. דהיינו שכן בן ישראל כאשר הוא לומד תורה זה צריך להיות אצלו כמו מעמד הר סיני ממש. וכיון שבכל יום ויום מתעורר מחדש כח זה של עשרת הדברות, אזי אם האדם מדבק עצמו בהם ע"י לימוד תורתנו הק' יכולים לבטל את ההסתר של הטבע

ח"ב לו.), ובזה האיר את העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, עד שהגיעו לשלימות העליונה בקבלת התורה ונתינת עשרת הדברות שהיא המדרגה הגדולה מכולם של הארת העשרה מאמרות, שבכח התורה - עשרת הדברות, מברר איש ישראל את העשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

הבריאה בכח העשרה מאמרות, וכדברי המשנה (אבות פ"ה מ"א) 'בעשרה מאמרות נברא העולם'. אבל כיון שקלקלו הדורות, נסתר הכח האלוהי שהיה טמון בבריאה, הוצרך השי"ת לזכך את העולם ונתן בפרעה ובכל עבדיו עשרת המכות, שהיו נגוף למצרים אך רפוא לישראל (זוהר הקדוש

ולראות תחתיו את העשרה מאמרות שעל ידם יש קיום וחיות לעולם בכל רגע ורגע.

כח האדם היא כח הנשמה

אך, אף שהאדם יודע את כל האמור שהתורה מאירה את עכירות העולם הזה ושזה המבוקש ממנו ואין לו כל חידוש במה שאמרנו, בכל זאת קשה עליו לקיים את כל דברי התורה הזאת, ועיקר הטעם לזה, מחמת שהוא חושב שכוחו וגבורתו הם לפי ערכו הגשמי, ולא מוברר אצלו כדבעי כי כח היהודי שבו גבוה מעל גבוה ואין דבר שיכול לעמוד נגדו, ואם היתה ידיעה זו קבועה בו כמסמרות, אזי היה הולך בדרך ה' ולא היה שת לבו למניעות והסתרות.

ונבאר הדברים, דהנה מדרכי האדם לחשוב את גופו כמציאותו האמיתית, היות ועל ידה הוא אוכל ושותה, רואה ושומע ועושה עמה כל הצטרכיותיו, ושחויץ מזה יש לו ג"כ נשמה גבוהה השוכנת באיזה מקום בנפשו, והיא בגדר תוספות אור שיש לו בקרבנו. אבל זה שקר גס והוא רחוק מן האמת כרחוק מזרח ממערב, כי זה פשוט לכל בר דעת שכשהאדם מדבר אל רעהו אינו מדבר אל גופו של חברו שזה רק "א זאק פון פלייש און ביין" ואין לה שום הבנה והשגה, וממילא מובן שכשחבירו מדבר אתו הוא מדבר אל נפשו ונשמתו שהן המה כח השכל אשר בו (והמח הוא רק הכלי הגשמי, שעל ידה נתגלה כח השכל), וגופו הוא רק שכבה המכסה אותו ע"ד בגד עליון שעל האדם.

וממילא מובן שאמיתית מציאות האדם הוא נפשו ונשמתו השוכנת בו שהיא חלק אלוקי ממעל ממש, רק שיש בכח הגוף להעלים ולהסתיר על גודל אורה וכחה של הנשמה – עצמיות האדם – עד שע"י ההסתרה הוא חלי ולא מרגיש כלל מה הוא ה'אני' האמיתית שלו.

וזוה כל עבודת האדם שיתעמק בדעתו ויתאמת אצלו, כי גופו החומרי אין הוא מציאותו כלל, רק עצם עצמיות האדם הוא הנפש האלוקית

נשמתו אשר בקרבנו, וממילא יש בכח של אחד לעלות למדריגות נפלאות בדרך העולה בית אל להיות במדריגת צדיק.

ועוד יותר מזה, אם רק יבין ויתאמת אצלו כי אמיתית מציאותו הוא נפשו ונשמתו האלוקית ממילא יבין כי כבר עכשיו הוא בעצם במדריגת "צדיק" וכל דברי הבעש"ט הק' ותלמידיו מדברים ישר אליו, רק שגופו עומד בדרכו לשטן לו ע"י שמסתיר מאתו כח הנשמה אשר בו.

וממילא מוטל על האדם שלאט לאט יגלה עצמיותו האמיתית, ובמשך הזמן יגביר כח הנשמה - שזה כל האדם - על גופו, וכשגופו גם הוא יאיר מכח נשמתו אזי אף הוא בע"כ יענה אמן וגם גופו יעבוד אתו עמו עבודתו ית"ש ומכח שניהם יתעלה במעלות רמות בדביקות הבורא וליהנות מזיו שכינתו ית' באופן שלא היה משער אף פעם שזה בכלל בכחו וביכלתו.

כל אשר בכוחך עשה

ואלו הם דברי ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע המובאים ב'היכל הברכה' (פרשת ויצא קפא.) בביאור הפסוק (קהלת ט י) 'כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה', 'כל אשר תמצא ידך' שום עשיה, 'בכוחך עשה' בכח נשמתך ומחשבתך עשה לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, 'כי אין', כי אם לא תאמין בזה שיש בכל הדברים מציאות השי"ת, ותוכל לייחד יחודים עם כל ההוה שבעולם, עם כל המלאכות ומשא ומתן ואכילה ושתייה, ואתה אינך מאמין ואינך עושה כך, ואתה מהבל זה ובורח מזה, אזי בהכרח 'מעשה וחשבון ודעת וחכמה' שלך 'בשאול אשר אתה הולך'.

פירוש הדברים כנ"ל, האדם סבור לבחון את יכולותיו עד כמה הוא מסוגל ללמוד ולהבין וכדו', לפי מיצרי גופו וכישרונותיו, והוא בודק את עצמו לפי כח ה'יש' שלו, אלא כפי שביארנו טעות גדול לחשוב

כן, כיון שה'יש' הזה אוהב לאכול לישון ולהתענג ולכן אינו יכול להצליח ברוחניות, אלא צריכים לזכור שהאדם ממוזג מ'יש' ו'אין', שגופו הוא 'יש' ונשמתו היא 'אין', והנשמה ממרום חוצבה - חלק אלוה ממעל ממש, ואם יתבונן האדם בזה ובמעלתו הבלתי גבול מכח הנשמה השוכן בקרבו אשר הוא באמת עצם האדם יצליח להגביר כח הנשמה שיאיר בתוך גופו המסתיר על האור הגדול הלז.

משל למה הדבר דומה, לבית שיש בקומתו העליונה מנורה גדולה המפיצה אור זך ובהיר, ובקומות שתחתיה אין מנורה להאיר, ויש שם באמצעה בגג המפריד ביניהם חלון אחד, שיכול בעל הבית לפתוח החלון ולהטותו כרצונו, ובכך יכנס האור ויאיר למטה כפי שירצה, שאם ירצה שיאיר בחוזק יפתח את החלון הרבה, ואם ירצה שיאיר אך מעט יפתחנו מעט. וכן הוא בנמשלו אצל האדם, שכל אחד ביסודו הוא צדיק גמור, נשמתו היא חלק אלוה ממעל ממש, אלא שהיא מאירה רק את הקומה למעלה, וחובת האדם בעולמו לפתוח את החלון המבדיל בין הנשמה לגוף, ולהאיר את גופו גם כן באור האלהי שנשפע מן הנשמה.

לסבר הענין יותר, נוסיף ונאמר על פי מה שראיתי לאחרונה שנשאל ב'שו"ת מחזה אברהם' (תשובה נב), אודות גן בעיר וויע"ן שגידלו שם גידולים הצריכים מזג אויר מיוחד, ועליו היה גג ומכסה של זכוכית. ונשאל אם מותר לפתוח הגג בשבת, כשפעולת הפתיחה היא להכניס אויר וחום ניצוצי השמש, לגידול הזרעים שבגן. וכן נשאל להיפך האם כשהגג פתוח מותר לסגרו בשבת כשמזג האויר אינו טוב לגידול הזרעים. והאריך שם בדברי תשובתו בצדדים לכאן ולכאן ולא נחית אנו לדינא, אלא זאת נלמד מדבריו וממנו נקח לעבוד את ה' לענין דבקות הנשמה בהשי"ת, וכפי המשל שנתבאר, שצריך אדם לפתוח או לסגור גג מלעילא הוא כח הנשמה, ובכך להשפיע על גופו מלתתא, ואם עושה כן כפי המזג הצריך, אזי יזכה להיות אילנא רברבא שתול בבית ה'.

נשמת ישראל בעצמה היא בחינת צדיק, ואין צדיקים לחפשה במקומות אחרים כדי להביאה אליו

כח הנשמה אינו דמיון מסיפורי מעשיות של דיבוקים וכדו', אלא מציאות קיימת בכל אחד ואחד מכח 'מאן דנפח מדיליה נפח' (זוהר הקדוש ח"א ז), שהשי"ת הכניס בכלנו נשמה קדושה שאינה יכולה להיפגם מכח היותו עצם מעצמיותו ית' ממש. וטעות היא בידי החושבים שכדאי למצוא את כח הנשמה צריכים לנסוע לקברי צדיקים אשר בארץ המה וכדו' ומשם יקחו נשמה טובה לעצמם, כי כח הנשמה מוכנת ועומדת בחיקו של אדם כסדר והיא במדרגה העליונה ביותר שיש, וכתפלתנו בכל יום 'נשמה שנתת בי טהורה היא' (ראה גם נדה ל:), והעסק שנוסעים למקומות קדושים וכדו' אינו לקבל נשמה חדשה, אלא כדי להבעיר את כח הנשמה שכבר קיים ונמצא בתוככי כל אחד ואחד. וזה ודאי שאי אפשר לקבל שם נשמה חדשה שאינה אצלנו^ט וממילא עלינו מוטל להתמקד בעיקר להלהיב את אור הנשמה שבקרבינו עד שההבערה ללהב יצא להאיר תוך כל גופינו.

זלכן, כלפי השי"ת אין נפקא מיניה בין נשמת יהודי אחד לרעהו וחלק כולם שווה אצלו מהפשוט ביותר עד הצדיק שבכולם^ט. ומה שאנו

נוסעים שיגידו להם מה שיש להם, והבן כי קצרת. וידוע שהרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע אמר שהרבי מגלה לכל אחד את האוצר שנמצא אצלו בעצמו, והמשיל לזה המעשה הידוע מרבי אייזיק רבי יעקעלעס מקראקא בחלומו על המטמון, שנודע לו לבסוף שהמטמון נמצא אצלו בבית, כך צריך כל אחד לדעת שיש לחפש את האוצר אצלו בעצמו'.

^ט וכפי המסופר שהיה בדחן בחתונות בזמן 'בעל התניא' זי"ע, ובחתונה

ה. כדאיתא ב'שפת אמת ליקוטים' (פרשת ויגש): 'ביאור הפסוק 'מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה', יש לפרש, כי יש בכל אדם עצות די והותר נגד היצר הרע, אולם צריך 'איש תבונות שידלנה' מהעומק, כמו שאמרו במדרש ויגש (ב"ר צג ד), משל לבאר עמוקה וצריך לקשור חבל וכו'. היינו, על ידי התקשרותו בהשי"ת נפש בנפש רוח ברוח נשמה בנשמה וכו', על ידי זה יוכל למצוא עיקר נקודתו. וזה פירוש מה שאמרו רבותינו הקדושים נשמתם עדן, כי החסידים

יודעים שיש צדיקים ומנהיגי ישראל שעולים בדרגותם עלינו, הוא לפי שזכו להוסיף על נשמתם זו עוד חלקים כענין 'זכה יתיר יהבין ליה' וכו' (זוהר הקדוש ח"ב צב.). וכל חשיבות המקומות הקדושים כגון מירון ששם השכינה יותר בגלוי, הוא מחמת שהתנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי למשל, זכה לברר ולהכניס גם בגופו אור אלוקי במדרגה עצומה ולהיות כל ימיו בחד קטירא איתקטר להשי"ת (זוהר הקדוש ח"ג רפח.), ולכן הוריד במקום מנוחתו אלוקות גדולה. וכשמגיעים על קברו מתווסף בנו כח לילך בדרך הטוב והישר ולמשוך אור אלוקי מנשמתנו על גופנו יותר ויותר.^{יא}

יא. כן כתב 'בעל התניא' (ליקוטי אמרים פרק ב): **ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש, כמו שכתוב (בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים', ואתה נפחת בי, וכמו שכתב בזוהר (ח"א כז.) 'מאן דנפח מתוכיה נפח', פירוש, מתוכיותו ומפנימיותו, שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתו בכח.**

כך על דרך משל נשמות ישראל עלו במחשבה וכו', כמו שהבן נמשך ממוח האב, כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו יתברך וכו'. ואף שיש רבבות מיני חלוקי מדרגות בנשמות גבוה על גבוה לאין קץ, כמו גודל מעלת נשמות האבות ומשה רבינו ע"ה על נשמות דורותינו אלה דעקבי משיחא שהם בחינת עקביים ממש לגבי המוח והראש, וכן בכל דור ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בחינת ראש ומוח לגבי נשמות ההמון ועמי הארץ, וכן

אחת שבעל התניא השתתף בה אמר הבדחן בדחנות על כל מיני אנשים, ובעל התניא ביקש שיגיד גם עליו בדחנות, ולא הסכים, עד שבעל התניא חייב אותו, ופתח ואמר: הרי מה שאני יודע, יודע הרבי גם כן, ומה שהרבי אינו יודע ברור שגם אני איני יודע, ויש הרבה דברים שאני לא יודע ובעל התניא כן יודע, אבל המרחק אצל הרבי בין מה שהוא יודע למה שהוא לא יודע – אלוקותו ית"ש – הוא גדול בהרבה מהמרחק בין מה שאני יודע למה שהרבי יודע. וזלגו עיניו של בעל התניא דמעות מאין הפוגות.

י. זה לשון ה'מהר"ל' (חידושי אגדות סנהדרין צח): 'דע שאין ספק שיש מקומות בעולם מיוחדים לדברים קדושים אלקיים ביותר, ובפרט המערה שהיה שם רבי שמעון בן יוחאי הקדוש נטמן ראוי לזה, ואין ספק שהיה נגלה אליהו והקב"ה לרשב"י כמה פעמים במערה, והיה גלוי של אליהו נמצא שם בפועל כבר' וכו'.

כוחו הגדול של כל אחד מישראל ואפילו אם הרשיע

ובכלל דברי ה'בעל שם טוב הקדוש' 'בכוחך עשה' בכח נשמתך ומחשבתך עשה לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה' הוא, שגם מי שהרשיע בדרכיו יש לו את כח הנשמה כמות שהיא שאיננה נפגמת מחטאים, ואם רק ירצה יוכל להתגבר על יצרו בכח הנשמה שלו ולהשיג מדרגות נפלאים בתורת ה'י.

ראייה לזה ניתן להביא ממה שכתב רש"י בריש חומש שמות (שמות א א ד"ה ואלה שמות), שאף על פי שנמנו ישראל בסוף פרשת ויגש, חזר ומנאם שוב, 'להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים'. היינו, לבל יאמר איש ישראל כיצד אוכל להתחזק בקושי השעבוד ולהיות דבוק בהשי"ת אחרי יודעי מי אני ומה מעשי, אלא ידע נאמנה כי כוחו רב ועצום ככוכבי השמים, וכשם שכוכב אף על פי שהוא אינו נראה, גדלו וטובו גדולים

שהיא ירושה לנו מאבותינו וכו'. ולכן אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שיודעים אין מתבוננים כלל ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל, אלא בלי שום דעת והתבוננות רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה ומענה כלל, והיינו, משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש על ידי התלבשותו בבחינת חכמה שבה שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג ומובן'.

נפשות לגבי נפשות כי כל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה. מכל מקום שורש כל הנפש רוח ונשמה כולם מראש כל המדרגות עד סוף כל דרגין' וכו'.

יב. זה לשון התניא בליקוטי אמרים' (פרק יח): 'צריך לידע נאמנה, כי אף מי שדעתו קצרה בידיעת ה' ואין לו לב להבין בגדולת אין סוף ברוך הוא להוליד ממנה דחילו ורחימו אפילו במוחו ותבונתו לבד, אף על פי כן קרוב אליו הדבר מאד לשמור ולעשות כל מצות התורה ותלמוד תורה כנגד כולן בפיו ובלבבו ממש מעומקא דלבא באמת לאמיתו בדחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת שבלב כללות ישראל

מאד יותר מכל כדור הארץ, כן גם אין מי שיבוא בסודה של נשמת ישראל, ואף אם נראה קטן ככוכב בשמים הריהו מאיר ככוכב יי, ואין מי שיכול לקחת ממנו את אורו על אף כל מה שרק יעשה.

וזאת מצינו גם במעמד הרי סיני, שאמר השי"ת לומר לישראל (שמות יט א) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', וציוה את משה בציווי מיוחד 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל' לא פחות ולא יותר, שלא יוסיף או יפחת מן הדברים. והקשו ספרים רבים, מאי ההוה אמינא שמשה רבנו יוסיף או יפחת חלילה ממה שאמר לו ה' שהוכרח לצוותו בייחוד על זה. אלא שביקש השי"ת שמשה יתן אל לבו לתיבת 'אתם' שהם אותיות אמת בהיפוך, ללמד ולהורות לישראל שניתן להתהפך בשעתא חדא וברגעא חדא מלהיות תחת יד פרעה, ל'ממלכת כהנים וגוי קדוש', לפי שנשמת ישראל אינה נפגמת בעצם על אף שעברו גלות במ"ט שערי טומאה. וזהו 'אלה הדברים' שדברים אלו צריכים ש'תדבר אל בני ישראל' – כולם, שהכל שווים בחלק הנשמה, הגדול במעשיו והרשע בהליכותיו כאחת.

רמז זה ממשיך והולך גם אחר כך בציווי ה' לעשות לו מקדש, שנאמר (שמות לה א) 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל יי, שמשה רבנו הקהיל את כולם כאחד ואמר להם להתנדב לבנות משכן לה', שכלל והשווה את כולם העשיר והעני יחדיו, ללמד כי כל אחד העני בהשגות והעשיר יכולים לבנות משכן בלבם ואם חסר אחד מהם אזי יש חיסרון בבית ה'.

ובזה נוכל לפרש את דברי רשב"י בגמרא (סוכה מה:) 'ראיתי בני עלייה והם מועטים, אם שנים הן אני ובני הם' וכו'. שגילה רז זה לבאי

יד. ב'עקדת יצחק' (אלכסנדר, פרשת ויקהל): 'הרמז ויקהל' בגימטריא 'מקוה', שהקהילה וההתאספות יחד מתוך תורה וחסידות מועיל לטהרה כמקוה'.

יג. כלשון ה'שפת אמת' (פרשת שמות שנת תרל"ב): 'ברש"י נמשלו ככוכבים' וכו'. ולמי מודיע הכתוב חיבתם. ודאי לבני ישראל עצמם, לידע כל אחד כי הוא בכלל צבאי ה'.

עולם, שאף אם היה יחידי ממש (אותן י"ג שנים שהיה במערה לבדו בלי שום שייכות עם החברייא קדישא שלו) בכל זה היה מגיע להיכן שהגיע, לפי שהשיג כי בכח כל יחיד להגיע ולהיות מבני עליה, ללא קשר לרעהו. ובו נתקיים דבריהם ז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) לפיכך נברא האדם יחידי, שכל יחיד ויחיד הוא עולם מלא וכל העולם כדאי לו.

יתכן לומר, כי רשב"י לקח מדה זו מרבו רבי עקיבא, וכפי שאמר לתלמידיו: 'בניי, שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מידותי של רבי עקיבא' (גיטין סז). כי גם ברבו רבי עקיבא מצינו כן, וכפי שהגמרא מספרת במסכת כתובות (סג) שבתחילת ימיו הוא היה עם הארץ גמור עד שחמיו לא האמין שיכול לדעת הלכה אחת. ולבסוף כשחזר לביתו 'רבי עקיבא' ביקש חמיו להתיר לו נדרו ופתחו לו בפתח שאם היה יודע שחתנו יגדל כן לא היה מדירו. והקשו התוס' שם (ד"ה אדעתא), כיצד התירו לו את נדרו, הרי דבר זה שרבי עקיבא גדל בתורה נהיה אחר כך, ואין פותחין נדרים בנולד. ותירצו יסוד נורא, שאין זה נחשב נולד, כיון שהלך לבית המדרש ללמוד, ודרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול. הרי שלנו לפנינו, שאף אדם שפל וירוד אשר בראשית חייו שנא תורה ולומדיה כפשוטו (פסחים מט:), ומוסף עליו מה שכתב 'האר"י הקדוש' (שער הגלגולים הקדמה לו) שבשנותיו אלו היתה לו מחיצה קשה המבדלת ללמוד תורה, בכל זאת אם הוא יודע שאין הדבר תלוי אלא בו - שזה נשמתו חלק אלוה ממועל - יכולה להגיע עד שמי מרום, ואז אף אם הוא בחינת אבן, מי הדעת של התורה עושים אותו מאבן דומם לגברא רבה.

ביסוד האמור ניתן לומר, כי לכך החמירו חז"ל מאד ואמרו (אבות פ"ג מ"ח) 'כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך'. ולמה יהיה הדבר חמור כל כך ובפרט שהוא מן הדברים הקשים מאוד להאדם. אלא כי זה דבר ששייך לכל אחד, בהיות האדם מחובר לנשמתו המסוגלת לזה. וזו תביעה גדולה לנו, שאנו

צריכים להיות דבוקים ומקושרים לשורש כל כך, עד שיהיו דברי תורה חקוקים ונבלעים בדמו (תנא דבי אליהו זוטא פרק יד) שלא ישכח ממנו, כשם שלא נשכח להבדיל משכלו הגשמי דרך הצלחתו במסחר, מחמת שיש לזה חשיבות אצלו.

ואין זה דרוש או חיזוק בעלמא, אלא הלכה מפורשת כמו ששנינו בגמרא (קידושין מט:): 'שהמקדש את אשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו'. כי האדם באמת הוא צדיק גמור ומעשיו הרעים הם מן השפה ולחוץ, ולכן כוחו האמיתי הוא כח הנשמה שאינה נמחקת לעולם. ולכן פסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ב) שכל אדם יכול להיות כמשה רבנו. **כי אכן בכל אחד חבויים כוחות ללא גבול, ואם רק ינצל אותם ולא ישגיח על גופו אזי מובטח שיגיע לגדולות.** וכל זה נכלל בכתוב 'ועמך כולם צדיקים' שאף אותם שהם בחינת 'עם' הם גם כן 'צדיקים' מצד הנשמה שלהם העומדת תמיד בשלימות ללא חיסרון.

הרצון האמיתי של האדם, הוא 'רצוננו לעשות רצונך' ולא משאלות הגוף

על כן בעומדנו בתפלה אנו מבקשים 'אהבת עולם אהבתנו ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל' וכו'. ואף שפעמים אומר אדם לעצמו אם אכן השי"ת אוהב אותי ב'אהבה רבה אהבת עולם', שמא טוב יותר שימשיך עבורי עשירות לי ולבני לחיות בהרחבה ובהרווחה על מי מנוחות, ומה לי לבקש על דברים שאיני עוסק בהם ברוב שעות היום. אולם אין זה נכון, כי בקשה זו וכהנה הם בקשות הבאות מצד הגוף, ואם ישאל ויבקש צרכים גשמיים אין זה נקודת האמת שלו כי לא מצד זה בחר בו ה', ולכן אדרבה כשאנו פותחים בבקשה שהשי"ת יזכור אהבתו להחיות זרעו, אנו מבקשים 'תן בלבנו בינה להבין ולהשכיל' כי זוהי באמת בקשתינו, שהרי הכל חפצים ליראה את שמך אלא שהשאור שבעסה שהוא יצר הרע שבלבנו (רש"י ברכות יז. ד"ה שאור), הוא זה שמונע אותנו מלגשת לעבודת המלך, ולכן שאלתינו לזכות לדבוק ב'קרבנותנו מלכנו לשמך הגדול

סלה' – כח מתן תורה (פע"ח שס), ולעורר את העשרת הדברות המאירים בכל יום ויום, לשמור לעשות ולקיים כי היא כוחנו ועצמיותנו האמתית.

הדרך להאיר הנשמה על הגוף על ידי שמחה בעשיית המצוה

מזבא בספר הקדוש 'באר משה' (להרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ ז"ע פרשת בראשית): 'דהנה ידוע ומוזכר בספרים, וביחוד בספר 'נועם אלימלך', מהעיקר וכלל הגדול, להחזיק בשתי המדרגות, שהוא רוממות א-ל, ולחשב תמיד מחשבות מרוממות אלהותו יתברך, ולעיין גם כן בשפלות עצמו. וכמו שלמדתי מרבותי, ובפרט מאדונינו מורינו ורבינו המובהק מורנו הרב רבי זושא זלה"ה, שלימד אותי דרך ה' בזה הלשון: בני, תיכף בהשכמת הבוקר בהקיץ משנתך^{טו}, קח בידך הציצית הקדושים,

טוב, ליזהר בעומדו ממיטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשונה להשי"ת בתורה ובמצות, ועל ידי זה יהיו נגררין כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום, כי הוא בחינת ברא בוכרא ואח הגדול שכל האחין נגררין אחריו וחייבין בכבודו. ונראה לי שזהו הנרמז בתורה (שמות יג ב) 'קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא', דלפי הפשט 'פטר כל רחם' תיבת 'כל' מיותר. ב'. 'פטר כל רחם בבני ישראל', תיבת 'בבני ישראל', אין לו גיזרה בכאן, ועל כל פנים הכי הוי ליה 'קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה וכו'. אבל יש לפרש שהתורה בא לרמז במצות קידוש בכורים, גם כן הדברים הנ"ל, לקדש

טו. דרך עבודה זו להקדיש את הפעולה הראשונה של היום להשי"ת, נמצא רבות בספרי חסידות, ונביא מקצת לשונות מספרי הקודש על זה. 'קדש לי כל בכור' (שמות יג ב), שכל ההתחלות שלו יהיו בקדושה, היינו, בעומדו בבוקר, תיכף מחשבתו הראשונה בקדושה, לחשוב בגדלות הבורא ובחסדו שעשה לו במה שהחזיר לו נשמתו, גם יעצום עיניו שראיה ראשונה יהיה לדברים שבקדושה ולא להבלי העולם, גם הליכה ראשונה יהיה לעבודת הבורא, גם הדיבור הראשון יהיה בדברי תורה ותפילה, גם עשיה ראשונה לשם השי"ת ואז הכל נגרר אחר ההתחלה (ליקוטי שושנים פרשת בא).

והרה"ק מדינוב ב'אגרא דפרקא' אות רה: 'כתבו תלמידי ה'בעל שם

(בראשית ט כז) 'וישכם אברהם בבקר',
 'בקר וידע ה' (במדבר טז ה), וזה
 השמיענו אל המיוחד, 'ראשית
 ערסתכם', פירוש, בהתחלת קימה
 ממיטתכם, כי עריסה פירושו מטה
 כנודע, 'חלה תרימו תרומה', פירוש
 בקשה על דרך 'ויחל משה', והכוונה
 שצריך לבקש עזר מאת השי"ת
 לעבדו באמת בכל היום, וזהו 'תרימו
 תרומה', פירוש גם כן 'ראשית' וגם כן
 התרוממות לשמו יתברך.

הרה"ק רבי מאיר מאפטא זי"ע
 ב'אור לשמים' (פרשת שלח) כתב אף
 הוא כאותו דבר, שהקדשת הראשית
 בכל יום לה' אחד, ושזה המכוון
 הפנימי במצוות חלה: 'מראשית
 עריסתכם תתנו לה' תרומה
 לדורותיכם' (במדבר טו כא), נראה לי, כי
 האדם כשניער משנתו עודהו שוכב
 על מיטתו, צריך להרגיל עצמו
 שיזדעזע מפניו יתברך שמו
 ולהתלבש עצמו ביראתו יתברך שמו
 ולמסור כל רמ"ח איבריו ושס"ה
 גידיו אליו יתברך שמו שינהיגם
 לעבודתו יתברך שמו. וזה פירוש
 'מראשית עריסתכם', לשון מטה כמו
 'רבדתי ערשי' (משלי ז טז), 'תתנו לה'
 תרומה' - תקדשו עצמיכם תיכף
 לה', ועל ידי זה יהיה כל היום
 בקדושה'.

היו שפירשו (בית יעקב, אלכסנדר, פרשת
 אמור) בזה את מצות הביכורים: 'והנה

ראשית המחשבה ודיבור ומעשה. וזה
 הנרמז, 'קדש לי כל בכור פטר כל
 רחם בבני ישראל' וכו'.

אותו הדרך כתב הרה"ק הנ"ל גם
 בספרו 'דרך פיקודך' (מצות עשה יח חלק
 המחשבה אות ה) וכלשונו: 'בהתבונן
 במצוה זו [של 'קדש לי כל בכור'],
 מחוייבין אנחנו לשעבד בכל יום כל
 ראשיתנו לה', היינו, ראשית
 מחשבותינו בעמדתנו ממטתינו, תיכף
 להתבונן בממשלתו עלינו וכי הוא
 המחזיר לנו נשמותינו, וכן ראשית
 דבורינו וראשית מעשינו, והראשית
 הוא היסוד לכל, כי לו משפט
 הבכורה ואחריו 'משכו הענפים בכל
 עניינים במחשבה ודיבור ומעשה של
 כל היום, וישים השגחתו יתברך לנגד
 עיניו כי הוא השופע בו חיות
 המחשבה ודבור ומעשה ברצונו
 הטוב, מה שאין כן כשאינו משעבד
 הראשית לה', הנה חס ושלום הוא
 להיפך, והוא הנרצה בפסוק (תהלים לו
 ה) 'יתיצב על דרך לא טוב'
 [-בראשית עמידתו, אזי חס ושלום]
 'רע לא ימאס'.

ב'אור צדיקים' (פרשת שלח) פירש
 בזה את מצות חלה, 'ראשית
 עריסותיכם חלה תרימו תרומה' (במדבר
 טו כא), בשם הרה"ק רבי יחיאל מיכל
 [מזלוטשוב] זצוקלה"ה, 'על דרך
 הנזכר אצלינו כמה פעמים, דהעיקר
 הוא הראשית והבוקר, על דרך

ותן לבך ודעתך לעיין ולהסתכל בגודל רוממות וגדולת הבורא יתברך טו, ותהא ירא מפניו מגודל היראה והמורא והפחד שהוא אמיתית היראה, יראה אמיתית ולא מצות אנשים מלומדה'.

בלומר, איש ישראל הרוצה להיות מופרש מהבלי העולם ולהידבק בבורא, זאת יעשה ויחיה, שיודה להקב"ה על מצות ציצית - 'ולא תתורו... והייתם קדושים' וגו' ובכלל זה כל המצות, וזה יביא אותו למדרגות נפלאות. שאף אמנם שבגופניות הוא קם כעת משנתו, והוא בעל גוף האוכל ושותה והולך למסחר, אבל בזה שחושב מחשבות טהורות, שהרי השי"ת החזיר נשמתו בחמלה, ועלי להיות עבדו הנאמן ולשמוח בזה, ושהשי"ת 'עשה עושה ויעשה ומנהיג לכל הברואים' והטביע בי נשמה קדושה חלק אלוה ממעל, אזי הוא מקיים את ה'כל אשר בכוחך עשה', שזוכר שכל הכוחות הם מה' ומכופף את ה'כוחי ועוצם ידי תחת יד ה', ואז מגביר את ה'אין' כח נשמתו על ה'יש' כח הגוף, ונעשה דבוק בהקב"ה יותר מאם היה בקודש הקדשים ממש, כי כשמוחו נדבק בשורש שזה לא הגוף שלו, אזי גם אם הגוף אוכל ושותה וישן ועושה כל עניניו, הוא בעצם מרומם ודבוק בה'.

דבר רק לעבודת ה', ובזה יקיים (שמות כג ט) 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, ועל ידי זה ישרה עליו קדושה כל היום'.

טז. וכן כתב גם אחיו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע מליז'ענסק ב'צעטיל קטן' (אות ט): 'ירגיל את עצמו תיכף ומיד כשיתעורר משינתו יאמר 'מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתו בחמלה רבה אמונתך'. ויאמר אפילו בלשון אשכנז בלב שמח: 'ברוך אל עליון אשר נתן לי מצות ציצית אלה,

עיקר ויסוד לטהר נפשו הוא, מיד כאשר קם בבוקר ראשית מחשבתו יהיה להשי"ת, ויקדש ויטהר מחשבתו ודבורו ומעשיו אז לשמים, כאשר שמעתי ממורי ז"ל [הרבי ר' בונם] מפרשיסחא זי"ע אשר כעת בגלות המר יש גם כן מצות בכורים, היינו להיות ראשית בכורי מחשבתו ודיבורו ומעשיו בבוקר להשי"ת, איש לפי ערכו בתורה ועבודה, ושעה ראשונה כשקם ממטתו לא יחשוב שום מחשבת חול ולא ידבר שום דבר אפילו דבר רשות, ולא יעשה שום

עבודת האדם להמשיך הגוף אחד כח הנשמה

זוהי כל עיקר עבודת האדם, לפתוח את המסך המבדיל בין ה'אין' ל'יש', בין הנשמה שהוא כח רוחני בחינת 'אין', לגוף שהוא בחי' כח ה'יש' ולעשות כל מעשיו לשם שמים. שלא יהיה חלילה כגויי הארצות שהם מובלים על ידי כח הגוף ואין בהם כח להתגבר, והיישר בקומו ממיטתו משינת הלילה, הוא קם לאכול 'ארוחת בוקר' אחר שלצערו 'צם' כל הלילה, והכל נעשה אצלו מבלי שום התבוננות על מעשיו. אבל לא כן יהודי עובד ה', הוא רוצה לחיות עם הארת הנשמה, והוא אומר לעצמו: 'אני רוצה שהשי"ת ימצא את מקומו אצלי, אני מתאוה עכשיו לאכול, אני אלך עכשיו להתכונן לתפילה, אני רוצה לטהר את עצמי במקוה וכו' ומיד בקומו בבוקר מזכיר את ה'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח), ועושה כל פעולותיו עם אחיזה בכח הנשמה, עד שמתקיים בו (יחזקאל יא טז) 'ואהי להם למקדש מעט', שהשכינה שורה עליו ממש", כי כל הילוכיו ודיבוריו אינם במושגי הגוף שמחמת שהוא אוהב הנאות עולם הזה הוא אוכל לשובע נפשו וכדו', אלא הוא פותח ומגלה האור האלוקי שבתוכו ומאיר עמה גם את הגוף.

ואל יאמר אדם, הן אני עץ יבש, וכי הדברים הללו נאמרו גם לפשוט שבפשוט כמוני, שביכולתי לקיים כל הליכותי עם קשר עליון לדאורייתא, הן מה אני ומה חיי, אני אדם השוקל מאתיים 'פונט' וגבוה שלש אמות, ואוהב לאכול, לשתות, לישון, וכלי שיר וכל הנלוים אליהם. כי כבר אמרנו שכח זה צפון בלבו של כל אחד קטן כגדול ללא שום שינוי, ועלינו רק לקיים 'כל אשר בכוחך עשה', להדביק את עצמו בחלק אלוה ממעל שבו שזה תהיה חיותו האמיתית ואז ישתנה האדם לגמרי,

י. כמו שכתב ה'אלשיך הקדוש' (שמות כה ח) שזה נכלל במאמר השי"ת 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', שהשי"ת ישכון בתוך האדם ממש, שיעשה מרכבה לשכינה.

אשר אני מסובב בהן, ומצות נטילת ידים שחרית להעביר רוח רעה והקליפה הקשה מעל שתי ידים שלי. ויראה שיהיה לבו מלא שמחה באמרו כנ"ל.

והגם שהוא אותו אדם השוקל מתאיים 'פונט' ושלש אמות קומתו, הוא רוצה עכשיו לחדור אל תוך נשמתו ולפתוח הלעקטע"ר ולהזיז את הקיר – הגוף החומרי – שמונע ממנו לקרב על עצמיותו האמיתית, ובמחשבה הלז הוא לוקח את הציצית, ומדביק עצמו בהשי"ת בכל לבבו, ושואג ואומר 'שמע ישראל... בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך', וכל זה בא מכח ה'בכוחך' האמיתי שעי"ז יכול כל יהודי להאיר את גופו ומהותו לעבודתו ית'.

מדרגת צדיק שייכת גם לחלק הנשמה שבכל אחד ואחד

על כן בראותנו שאין גבול לגודל נשמת ישראל אשר ממרום חוצבה, נשכיל להבין כפי שביארנו, שמדרגת ה'צדיק' המוזכרת בכל ספרי הקודש שווה לכל, [-אף שאינו יוצא מידי פשוטו שיש צדיקים שכוחם גדול ביותר והם מסוגלים אל ענינים אלו בייחוד] שאף שהאדם אינו צדיק המהולל בכל התשבחות, זהו רק מצד גופו, אבל מצד חלק הנשמה שבו הרי בכל אחד שוכנת נשמה קדושה שמשביעים אותה 'תהי צדיק ואל תהי רשע', ואין בה חיסרון ופגם, וכשאיש ישראל דבוק בכח הנשמה איש איש כפי דרגתו ועבודתו, הרי הוא אותו צדיק המדובר בכתבי הרבי רבי אלימלך זי"ע. כי 'צדיק' הוא כינוי למי שדבוק בהשי"ת בכל כוחו, ועלינו רק לעלות מעלה מעלה בסולם העולה בית אל ולהשליט עוד מכח הנשמה – הצדיק על הגוף, וכפי שהאדם עושה כן, זוכה להיות צדיק בכל דרכיו במדרגה עליונה מאד.

וזהו אמיתות המושג 'תורה לשמה' שהרבו לדבר עליה בספרי חסידות, היינו, שענינו הרואות שמצד אחד נאמרו בעשרת הדברות דברים עליונים עד מאד ייחוד ה' ואמונה בו, שמירת שבת שהיא כריתת ברית עולם בין השי"ת לישראל, אך מנגד יש בהם דברות כמו 'לא תרצח לא תגנוב לא תנאף', הנראים שפלים מאד וכמי שאינם מתאימים לכאורה כלל למעמד נורא הוד של נתינת התורה בהדרה, וכיצד הולכים הדברים זה עם זה. רק הוא אשר דברנו, שהשי"ת פתח פתח בתורה

לכל אחד מישראל, שאף אם יצרו תוקפו לעבור על עבירות חמורות, יש לו אחרית ותקוה על ידי דביקות בתורה, ואם רק ידבק בתורה אף במצבו, יראה שנשמתו דבוקה ואחזזה בתורה ואין לו קשר כלל לרצונותיו הבהמיים.

שפת ספרי החסידות נאמרה בלשון גבוהה שכן היא מדברת לכח הנשמה שעומדת בדרגה זו

ואם יאמר האומר, אם אכן דיבורי הספרים הקדושים על מדרגות גבוהות נוגעים לכל אחד ואחד, מדוע נכתבו הדברים באופן גבוה ומרומם שנראה כאילו העבודה שייכת רק לרמי מעלה ולא לפשוטי העם. שאלתו זו תשובתו, שלפי שהספרים אינם מדברים לגוף האדם אלא לכח הנשמה שבמה, שכבר נתבאר שאין מי שיעמוד על סודה, לכך מדברים עם הנשמה בשפתה הראויה, והאדם מצידו צריך לקרב את עצמו ולהשיל מעליו את הגוף המניעו, ואז כשיואר לו אור הנשמה יראה כי הכל בהיר ונהיר בפשטות מילין ככתבם.

וענין זה הוא מה שפתחנו בו מה'מאור עינים' שקרא לו 'החכם עיניו בראשו', או כדברי הזוהר הקדוש (ח"ג קפז). 'חכימא הוא דמסתכל במאן דקיים על ראשה' י". ש'החכם עיניו בראשו', שיודע שעיקר תפקידו לדבוק בראש, והשורש שלו האמיתי אינו כח הגוף אלא נשמתו החצובה מתחת לכסא הכבוד, ומחפש להתעדן מזיו שכינתו.

מסתכל על גשמיותו בלבד, אלא אני מסתכל שהתמונה דהיינו הצורה והחיוני שלך הוא, והוא מלובש בגשמי ההוא. וזהו 'החכם עיניו בראשו', רצונו לומר, על הראש של הדבר דהיינו על הרוחניות והחיות של הדבר'.

יה. וראה ב'צוואת הריב"ש' (אות פז): 'וזהו שאמר דוד (תהלים יז, טו) 'אני בצדק אחזה פניך' גופא בלילה, כי 'אחזה' הוא מלשון חזיון לילה, ומה טעם, כי 'אשבעה בהקיץ תמונתך', תמונה הוא רומז על הצורה, כלומר כשאני מסתכל בדבר גשמי, אין אני

- ב -

על ידי הדביקות בשבת קודש ובצדיקי אמת מעוררים את הכה הנשמה

עד הנה התבאר באורך גדול כי לכל אחד יש חלק ה' ממעל בקרבו וצריך להפשיטה על חלקי הגוף, עתה נראה כיצד יכולים להשפיע על הנשמה ללמוד תורה שזה גורם להמשיך את הגוף אחר הנשמה.

וטוב להקדים לזה הקדמה קצרה כדי להיכנס בעומק הדברים, השי"ת יצר את העולם בג' חלקים: עולם, שנה, נפש (ספר יצירה פ"א מ"ד). ובכל מקום נתן כח גדול ומיוחד שממנו תוצאות חיים לשאר החלקים שבו. למשל השי"ת ברא את עולמו הגשמי זה, ועיקר כח העולם הוא בבית המקדש ששם אין שליטה לחיצונים כולו אש קודש לה', ומשם יכולים ליקח חיים לעולם ולקדש כל המקומות לה'. בשנה - הוא קדושת השבת, שיום השבת נותנת וממשיכה ברכה לכל ימי המעשה (זוהר הקדוש ח"ב פח.). ובנפש - הוא נפשו של אדם שהיא גדולה מאד, ותפקידה להמשיך חיותה על הגוף. ולכן, כשהאדם מבקש סיוע להבעיר את כל ה'נפש' שלו, יש עצה גדולה לדבק בשורש ה'עולם שנה ונפש' ואז נשמתו שלו גם תימשך אחריהם.

הנשמה נמשכת אחר השורש הטוב

ובביאור יתיר, כתב ה'תולדות יעקב יוסף' בפרשת כי תבוא: 'נודע שהאמונה היא דביקות הנשמה בהקב"ה, כמו ששמעתי ממורי על פסוק (שמות יד לא) 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ופירוש אמריו כי נעמו, שיש לדקדק בכתוב הזה (כפי שהוא עצמו מקשה בהקדמה לספר בן פורת יוסף), איך ניתן כלל להתדבק בשכינה להיות 'ויאמינו בה' והלא אש אוכלה הוא. אלא שלזה מועיל 'ובמשה עבדו' - הדבק בחכמים ותלמידיהם (כתובות קיא.), והאמונה ב'משה עבדו' מושכת אמונה בה'

אחד, שאם נמשכים אחר הנפש המותקנת יכולים למשוך גם נשמתו שתלך אחר השכינה – 'ויאמינו בה' – [וראה עוד להלן תוספת ביאור על זה].

זזהו בעולם שנה ונפש, בעולם - כמו שאמרו (שמו"ר ב ב) 'מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי', שקדושת בית המקדש היא לתמידות ואף שחרב, דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא (מגילה ט). כיון ששם הוא נקודת העולם שאינה נפגמת. ולכן מתפללים לשם והיא תל שכל פיות פונים לשם (ברכות כז), כי משם יוצא ברכה לכל העולם.

שנה - שבבוא יום השבת יכול האדם להתעלות ולעזוב כל אשר יש לו מעסקי ממוון ולהתקרב לקונו, כיון ש'יום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת' וכל הבריאה חוזרת לשורשה – להשי"ת. וזהו שזוכים בשבת קודש לנשמה יתירה שאין בה פגם כלל והיא אינה לפי ערך האדם כלל (פנים יפות שמות לא יג), כי אז מגיע אדם לשלימות על פי ערך נשמתו שהיא גבוהה עד מאד.

ובנפש - הדביקות בצדיקים, שעל ידי שנדבק בצדיק יכול להעלות נשמתו. ודבר זה יש לו ענף גדול בתורת ה'בעל שם טוב הקדוש', כפי שכתב ה'תפארת שלמה' (פרשת וישב): 'ודבר זה גלה לנו ה'בעל שם טוב' זי"ע שהפיץ אורו על פני תבל, כי בלתי דיבוק חכמים שבדור איננו באפשרי להיות קיום לעולם'. ועוד כתב (רמזי ראש השנה): 'גודל מעלת הצדיקים וכל הנלווים אליהם ומסתופפים בצילם ומכתתים רגליהם לקבל פניהם, אשר מעת בא הבעל שם טוב לעולם וגלה הדבר להפיץ ענן אורו על פני תבל. כי מקודם הזמן הזה היו צדיקים בדור העוסקים בתורה ובעבודה וגמילות חסדים והיו פרושים ויושבים בבתיהם והיו קדושים וטהורים. אך עתה בדורות הללו הוא העיקר הגדול לאחוז באלין גדול ולהסתפח בנחלתו וכו', ולזאת לא נוכל להשיג בלתי התדבקות עם צדיקי הדור שיחיו לאוי"ט ולאורם נסע ונלך'. כי על ידי ראיית

הצדיק וההתקשרות אליו, מאיר באדם נשמת הצדיק ומעורר את הכח שבו יט.

המזרם מן האמור במילים קצרות, נשמת איש ישראל גבוהה עד מאד ללא השגה ומדה, רק שצריכים לעוררה על ידי לימוד התורה וקיום המצות, ודרך הסיוע לזה הם ההתדבקות בשורש העולם שנה נפש שהם משפיעים מאורם לכל הסובב אותם שאף הם יתדבקו ויהיו מקושרים לשורש כמותם, ובהמשך השיעורים נבאר ביותר דרכי ההתדבקות לאותן שורשי עולם שנה ונפש והדרך להגיע על ידם אל התכלית הנכון להיות דבוק באלוקים חיים ולהתענג מזיוו שכינתו.

וצריכין להתפשר ולהשוות עצמם, אזי נוסעים להצדיק בכדי שיפשר ביניהם, או שנוסעים להצדיק עבור פרנסה או רפואה וכיוצא, אבל יראת ה' נשכח מלוח לבם. וזהו שאמר משה 'כי יהיה להם דבר' פירוש כשיש להם דבר הנוגע להם לצרכן ואזי 'באים אלי'. 'ושפטי בין איש ובין רעהו', פירוש, שאני עושה להם המשפט שיש להם בין איש ובין רעהו, אבל עיקר כוונתי היא להודיע להם אגב זה את חוקי האלקים ואת תורותיו, היינו עבדות השי"ת. וכן הוא בכל דור ודור בכל צדיק וצדיק שהוא בחינת משה, כי אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא (תיקו"ז תי' סט קיד).

יט. לא נכחד מלהזכיר טענת האנשים התמהים, אם אכן מעלת הנסיעה לצדיק הוא שיעורר לבנו לעבודת ה', מדוע מזכירים לפניו אף צרכי פרנסה ורפואה, הרופא ומפרנס הוא, אתמהה. תשובתו ממה שדקדק בספר הקדוש 'אהבת שלום' (פרשת יתרו) על הכתוב (שמות יח טז) 'כי יהיה להם דבר בא אלי ושמפטי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלהים ואת תורותיו', שלא נאמר בריש הפסוק 'כי יהיה להם שאלה בתורה' וכו' והודעתי את חוקי האלהים, אלא כי 'יהיה להם דבר', ותירץ: 'דהנה יש בני אדם שאינם נוסעים להצדיק כי אם בהזדמן להם איזה סיבה ועילה, והיינו, כשיש ביניהם דברי ריבות

- ג -

הסיבה שיש לאדם ניסיונות

הנה אף שביררנו חלק יפה עד הנה על מעלת נשמת ישראל ועבודתו, אי אפשר מבלי לתת כח באור דרכו של ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע, על הדרך ישכון אור שיעשה האדם בנפול עליו זמן קשה, שחש כאילו אין ה' עמו חלילה, ולהבין מדוע מנסה ה' את בנו אהובו ומערים עליו קושי והסתר.

פתח דברנו יאיר מכתבי הרה"ק מפולנאה זי"ע ב'תולדות יעקב יוסף' (פרשת בשלח) המבאר ממורו ורבו את מאמר חז"ל (זוהר הקדוש ח"ב קעה:): 'לא גלו ישראל עד שכפרו בה' ובדוד'. על פי הגמרא (ערכין טז): 'עד היכן תכלית יסורין, במתניתא תנא אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש מטבעות ועלו בידו שתי מטבעות. וכל כך למה, דתניא דבי רבי ישמעאל אומר, כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קיבל עולמו'.

ופירוש הדברים, פעמים שהאדם עושה חיל ומצליח בעסקיו וענייניו הן ברוחנית והם בגשמיות ואינו חש שהכל מידי ה' השכיל, וחושב מחשבות כאילו 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ח יז), ונשכח ממנו שכל הילוכו ומעשיו הכל בדקדוק גדול מאת ה', וכל הסובב בעולם מגדול עד קטן הוא ממנו². לכן לטובת האדם מתרחק השי"ת ממנו וגורם

בשביל תולעת אחת שהיתה בסוף איזה עלה, והיה החמה זורחת עליה ביותר, והיתה צועקת לה' בצעקה, ושלח ה' זה הרוח, ונפלו כמה עלין לארץ, ונפלה גם היא עמהם, ואמר להם זאת להודיע להם גודל השגחת הבורא ורחמנותו על כל בריין דעלמא'.

ג. כמו שמצינו (שומר אמונים מאמר השגחה פרטית פרק יז) אודות ה'בעל שם טוב' זי"ע: 'עובדא הוה פעם אחת בבוצינא דנהורא עלאה רבינו ה'בעל שם טוב' זי"ע שהיה עם תלמידיו בשדה, ופתאום עבר על רגע רוח חזק ונפלו כמה עלין לארץ. ואמר: בני, תדעו שזה הרוח שעבר עכשיו על רגע היה

לו איזה צער, כדי שיבין כי יש מי שעומד אחר הצלחתו, ולכן אמרו שאפילו הושיט ידו להוציא מטבע אחת ועלתה בידו מטבע אחרת הוי יסורים. כי כשאדם זך רעיון שהכל נעשה מאת ה', אזי הוא אינו צריך 'תזכורת' גדולה להזכיר לו כי הקטן כגדול נעשה על ידי אדון המעשים, ודי לו בעגמת נפש מועטת.

ואדרבה, אם ישים ללבו יחשוב ויראה כי תכלית הניסיון והריחוק היא לטובה, שהרי השי"ת אוהב עמו ישראל ומתנאה במעשיהם הטובים, ואם כן מדוע מביא עליו רעה כזאת, אין זה אלא שהשי"ת ממתיך ומצפה לדברי התורה והתפילה של האדם וכדי להגדיל את התשוקה מתרחק מעט, כדי לראות את בנו מתקרב אליו, כן גם הריחוק בשעת ניסיון היא קריאה מהשי"ת שמבקש שנבוא אליו בכוחנו להגדיל תאוותו בביאתנו אליו^{כא}, ובעז"ה עוד נחזור אל בחינה הלז לבארה ככל הצורך בהמשך השיעורים בעז"ה, היות כי הוא יסוד מוסד ונחוץ מאד לעבודת האדם עלי אדמות, ובהתקרבותו אל יוצרו ובוראו.

לעולם הזה אין מחסור לה בשום דבר, כי היא בנועם זיו העליון, אך תכלית הבריאה היתה שגם בעולם הזה העולם הגשמי תעבוד את השי"ת [-אדורך האקן פון אלעם]. וזו היתה הכוונה שיעלו לארץ ישראל ויזרעו ויחרשו, היינו, שיעסקו בדברים גשמיים ואף על פי כן יעבדו את השי"ת בתכלית עבודה. ועתה שהיו קרובין ליכנס לארץ ישראל היו מתחילים מן השמים להראותם התרחקות מעט, וזהו 'וארון ברית ה' נוסע לפניהם' (במדבר י לג), 'לפניהם' ולא בתוכם, כדי שיתרגלו לקרב את עצמם, והם לא הבינו זאת, והיו

כא. נאה להביא בהקשר לזה את דברי ה'שם משמואל' (פרשת בהעלותך שנת תר"ע): **דאיתא בשם ה'בעל שם טוב' ז"ל בדברי המדרש רבה (ויק"ר יא ט) 'נהגנו על מות' (תהלים מח טו) - עלמות. דכמו תינוק בשעה שהאב מלמדו לילך כשהתינוק מתקרב אצלו הוא מרחיק את עצמו ממנו כדי להרגילו לילך ונמצא הריחוק טובה להתינוק. והנה במדבר היו במדרגה גדולה שהיתה להם התגלות אלקות וגם מאכלם היה מאכל רוחני, ולא עסקו בשום מעשה גשמי. אך זה לא היה תכלית הבריאה, כי הנשמה קודם ירידתה**

דוד המלך הורה תשובה ליחיד להתגבר על הניסיונות

דוד המלך ע"ה הוא המלמד לאנוש בינה שלא ליפול ולהישרב מניסיון וקושי, שבמשך כל ימי חייו היה נרדף ונפחד מלוחציו, שכבר מראשית לידתו נידהו אביו ואחיו ולא האמינו שהוא בן משפחתם (ראה השתלשלות המעשה ביוסף התילות, תהלים סט, ט, בשם ספר 'תורת המנחה' הקדמון), ולכן שלחהו לרעות הצאן כדי שיטרפוהו חיות טורפות ויאיבד שמו מן העולם (שפתי כהן פרשת וישב). וחשבו עליו שהוא אינו מזרע ישראל ואינו מותר לבוא בקהל (יבמות עו:). וגם אחר שכבר זכה להימשך בקרן השמן וניצח את גלית, לא ארכו לו ימי המנוחה ושאל המלך ביקש להרגו נפש, עד שהוצרך לנוס מפניו ולצאת מארץ ישראל (ראה שמואל א' כו יט). וכך בכל ימי חייו עשה מלחמות לרוב עד שהעיד על עצמו (תהלים סט ה) 'רבו משערות ראשי שנאי חנם'. לא די בכך, גם היתה תרבות רעה בתוך ביתו עם אבשלום בנו שהיא קשה יותר ממלחמת גוג ומגוג (ברכות ז:). ובסוף ימיו אירע לו המעשה עם בת שבע. אבל למרות וככלות הכל דוד מלך ישראל התאזר וקם מחדש ולא השגיח על שעבר עליו, וידע שהכל מהשי"ת לנסותו כדי להיטיב אחריתו, וסיים את ספר התהלים בפסוק (תהלים קנ ו) 'כל הנשמה תהלל יה הללויה' - על כל נשימה ונשימה תהלל יה, שהודה ושיבח להשי"ת על כל המצבים שהיו לו וקבלם באהבה.

וללמד על כולנו יצא שכן צריך לנהוג, כי 'לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, אלא למה עשו כדי להורות תשובה ליחיד, שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד' (ע"ז ה:). שדוד המלך האיר לכל איש

מתאוננים.	וזהו לימוד לצעירים	שבכחות עצמם יעבדו את השי"ת,
שמתחילים	לעבוד השי"ת	וכל המניעות הן גם כן מן השמים,
בהתלהבות, ואחר כך נופלים מעט		וצריך כל אחד לידע זאת שלא יפול
ממדרגתם, וזאת היא מן השמים		בעצמו ויחזק את עצמו לעלות מעלה
שלוקחים מהם העזר האלקי, כדי		מעלה'.

מישראל, לבל יפול בראותו כי היצר מתגבר עליו, וידע כי הוא מהשי"ת שמכוונו לשם כדי שיתגבר כארי, ואם אכן יעמוד בניסיון אזי יהיה גדול כוחו כדוד מלך המשיח.

בזאת יובן כפתור ופרח מה שאמרו 'לא חטאו ישראל עד שכפרו בה' ובדוד', שאם היה מוברר לישראל את נקודת דוד, שכל ניסיון שיש לאדם הוא מאת ה', לראות הישנם אוהבים את ה' ומתקרבים אליו, אזי לא היו באים לידי חטא, ואם בכל זאת חטאו והעוו, סימן ברור הוא שכפרו בה' – שעשה להם קצת ייסורים של אהבה [כמו שלא הוציאו המטבע שרצה מכיסו] כדי לקרבו אליו. וכן כפר בדוד המלך שלימד בהלך חייו שהניסיון נועד להתקרבות לה', ונחשב לכופר בכל, ה' ישמרנו.

בני ישראל הגיעו לומר שידה בכח שהאידו את אור נשימתם

מקום נוסף שם רואים שהשי"ת מעמיד בניסיון על מנת להבהיק את אור הנשמה, וכשדבקים בנשמה מתגברים על הסתרות הגוף, נוכל להוציא מן הדין ודברים בפסוקי פרשת קריאת ים סוף, שבני ישראל צעקו אל משה 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (שמות יד יא), והשי"ת ענה להם ביד משה 'דבר אל בני ישראל ויסעו' (שם פסוק טו). שבני ישראל בראותם את מצרים נוסע אחריהם לא הבינו מה עשה ה' ככה, ולא ידעו כיצד יוכלו לנצחם בגוף. ולכן אמר השי"ת למשה 'דבר אל בני ישראל' ויסעו', שהגם שהם נמוכים מאד אחר שנפלו במ"ט שערי טומאה של מצרים וכמעט נשתקעו בשער הנ"ן (סידור האר"י הגדה של פסח פיסקא מצה זז), וגם באותה שעה היה עליהם קטרוג גדול שהללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה (זוהר הקדוש ח"ב קע), ופסלו של מיכה הלך עימהם (סנהדרין קג), בכל זאת יתקשרו לכח הנשמה - 'ויסעו' לחלק הנשמה שבהם, ובכח זה יקפצו למים במסירות נפש, ואז יראו נפלאות ש'כאשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפון לראות עוד עד עולם', כי

כח הנשמה של כל אחד הוא רב ועצום ללא קשר למעשיו, ועל ידי התגברות על היצר יזכה להוציאה כאור תעלומה. וכן הוה, שכל ישראל קישרו עצמם להשי"ת ולכן אף שהיו ביניהם עובדי עבודה זרה לפסל מיכה, זכו להינצל ולומר שירה כאחת 'אז ישיר משה ובני ישראל' (שמות טו א) ללא הכנה רבתי מקודם, שכיון שהביטו אל צור מחצב נשמתם והבינו ששם הוא נקי בבחינת צדיק גמור, זכו למעלות נפלאות מאד לומר שירה כזו שאין מי שיעמוד בסודה.

יתכן שזה מאמר רבותינו (ירושלמי סוטה פ"ה ה"ד) 'ויאמרו לאמר' (שמות טו א) – לדורות. שממעשה קריעת ים סוף למדנו לדורות עולם, שכל אדם כפי שמתגבר על ניסיונותיו ומקיים 'ויסעו' לחלק הנשמה שבו, זוכה לומר שירה בחיבור אמיתי לכח נשמתו בהשגות ללא גבול וכל ישראל אף הנמוכים ביותר יש להם שייכות לזה. ולכן אומרים אותה בכל יום, לתת לאדם את הידיעה הזאת עם שחר שלא יתרגש ממקרה רע אם יארע לו מהלך היום, אם רק ילך בכח הנשמה שבקרבו.

כפי שהאדם מאמין כך ממשיך על עצמו שכך יהיה

מכאן ואילך אין הדבר תלוי אלא באדם, שכפי אמונתו בכח שבו כך יכול להמשיך עליו אור ה', כי 'האמונה היא דביקות הנשמה בהקב"ה', והקב"ה אינו מוגבל לתת לאדם כוחות רבים. וצא וראה מה שכתב ב'דגל מחנה אפרים' (פרשת וישלח), שזקנו ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע עבר פעם אחת את הנהר מצד לצד על ידי שהניח חגורתו על המים מבלי לעשות שום ייחודים, ואמר, שעבר את המים בכח האמונה^כ. ואף

השמות להבין ולהורות, ומחמת שהיה קטן חשק לראות אם יש בכוחו לעשות איזה פעולה, והניח חתיכת בגד על הנהר ועבר בו מצד לצד על ידי שם, ועל זה עשה תשובה כל ימיו, והרבה תעניתים על

כב. ב'נוצר חסד' (אבות פ"ו ד"ה אהבה נסיות) כתב: 'כי מימיו לא נשתמש ה'בעל שם טוב' ז"ל בשום שם, ורק פעם אחת בעת היותו עדיין קטן כשלימדו רבו המובהק אחיה השילוני הנביא את כל השתמשות

שהוא דבר גדול עד מאוד, מכל מקום לדידן ייאמר שאם יאמין בכל כוחו באמת ובתמים בכח נשמתו יזכה לעמוד בניסיונות ולהאיר את נר ה' נשמת אדם שבקרבו.

זה לתקן פגם זה, ולבסוף תיקן את זה כאשר היה נצרך פעם אחת לעבור הנהר מחמת סכנת מות של הישמעאלים, והניח חגורתו על הנהר ועברו בלי שום שם, אלא באמונה גדולה באלקי ישראל, וכל זה זכה על ידי לימוד תורה לשמה, ודביקות נפשו בקונו, בכל עת ורגע'.